

Tinh thần hòa giải của Cư sĩ U Thant nguyên Tổng thư ký LHQ

ISSN: 2734-9195 20:45 07/03/2026

Cư sĩ U Thant quyết tâm trở thành một Tổng thư ký năng động. Những sáng kiến quan trọng nhất của ông được thực hiện mà không cần sự cho phép của Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc hay Đại Hội đồng Liên Hợp Quốc.

Cư sĩ U Thant, người **Myanmar**, thường xuyên xuất hiện trên các trang báo trong suốt nhiệm kỳ làm Tổng thư ký Liên hợp quốc từ năm 1961 đến năm 1971, nhưng tên tuổi của ông hiện nay gần như đã bị lãng quên?

Ngày 31 tháng 10 năm 1962, nguyên Tổng Thư ký thứ ba của Liên Hợp Quốc (Nhiệm kỳ: 30 tháng 11 năm 1961 - 31 tháng 12 năm 1971), Cư sĩ U Thant (ảnh) đã phát biểu trước các phóng viên sau khi trở về New York, Hoa Kỳ từ Havana, thủ đô, thành phố lớn nhất và là trung tâm kinh tế, văn hóa của quốc gia Cuba. Ông đã gặp cố Bí thư thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Cuba, Fidel Castro ở thủ đô Havana để thảo luận về cuộc khủng hoảng tên lửa

Cuba, cuộc đối đầu giữa Liên Xô - Cuba với Hoa Kỳ vào tháng 10 năm 1962 trong thời Chiến tranh Lạnh. Những thành tựu của Cư sĩ U Thant, nhà lãnh đạo người châu Á đầu tiên của Liên Hợp Quốc, có thể đã gần như bị lãng quên, nhưng một cuốn tiểu sử mới do một trong những người cháu nội của ông viết đã tiết lộ khả năng xây dựng hòa bình kiên định của ông, những điều vẫn còn phù hợp cho đến ngày nay. Nguồn ảnh: Yutaka Nagata/LHQ

Trong cuốn sách mới của cháu nội trai của Cư sĩ U Thant, nhà sử học, nhà văn, Cư sĩ That Myint-U, *“Hành trình của Cư sĩ U Thant, người kiến tạo hòa bình: khám phá một thế giới công lý bị lãng quên”* (Peacemaker: U Thant and the Forgotten Quest for a Just World), đã tiết lộ một kho tàng lịch sử từ những năm 1960, đưa độc giả vào hành trình xuyên suốt những khoảnh khắc quan trọng của ông nội mình trong lịch sử thế giới, từ cuộc khủng hoảng Congo đến cuộc khủng hoảng tên lửa Cuba, từ chiến tranh Việt Nam đến chiến tranh Sáu ngày ở Trung Đông. “Cuộc chiến 6 ngày” đã chuyển đổi nhận thức của Israel về an ninh và về toàn thể dân tộc Do Thái. Việc diệt chủng 6 triệu người Do Thái vào 2 thập kỷ trước đó sau 2 thiên niên kỷ phiêu bạt, bị truy sát và hứng chịu nhiều phân biệt đối xử, vẫn còn in hằn trong ký ức của cộng đồng Do Thái, với nỗi sợ thường trực về cuộc thảm sát Holocaust thứ 2.

Tác giả, người từng làm việc cho Liên Hợp Quốc và đã viết nhiều tác phẩm lịch sử, đã dựa trên di sản gia đình mình để tạo nên cuốn sách lịch sử này.

Cuộc đời của Cư sĩ U Thant quả thực là một huyền thoại: một nhà giáo ưu tú, một trung kiên thuần hậu đến từ Miến Điện thời thuộc địa này đã trở thành Tổng thư ký Liên Hợp Quốc người châu Á đầu tiên vào năm 1961, thời điểm thế giới đang đứng trên bờ vực chiến tranh hạt nhân. Nhà ngoại giao ôn hòa nhưng kiên quyết này đã tiếp quản Liên Hợp Quốc vào thời điểm tổ chức này đang chìm trong khủng hoảng tài chính, thế giới bị phân cực và không có sự đồng thuận giữa các quốc gia về các giải pháp đa phương để duy trì trật tự thế giới dựa trên luật pháp quốc tế.

Nghe có quen thuộc không? Trong thập kỷ tiếp theo, Cư sĩ U Thant đã tiên phong mở ra một con đường mới trong quan hệ quốc tế, nhấn mạnh tầm quan trọng của uy tín đạo đức hơn là sức mạnh quân sự. Ngày nay, khi Liên Hợp Quốc đối mặt với những bế tắc địa chính trị, khủng hoảng tài chính và một tương lai bất định, hành trạng của Cư sĩ U Thant vẫn còn rất phù hợp.

PassBlue đã tiến hành nhiều cuộc phỏng vấn với Cư sĩ That Myint-U qua email vào tháng 11 năm 2025. Cư sĩ That Myint-U là thành viên danh dự của Trường Đại học Trinity College và giữ nhiều chức vụ khác trên toàn cầu. Trong cuộc trò

chuyện về các tác phẩm và ông nội của mình, ông đã chia sẻ những hiểu biết sâu sắc về phong cách cá nhân và tài năng chính trị của ông nội, Cư sĩ U Thant.

“Ngày nay, khi chiến tranh đang hoành hành ở Ukraine, Trung Đông, Sudan và nhiều nơi khác, vũ khí hạt nhân lan tràn và khả năng xảy ra một cuộc chiến tranh hạt nhân mới ngày càng gia tăng, chúng ta không thể không tự hỏi, tại sao tất cả những điều này lại xảy ra?” ông nói. “Hành trạng của Cư sĩ U Thant chỉ là một phần của một câu chuyện lớn hơn, và chúng ta đang phải trả giá đắt cho điều đó - đây là quên đi câu chuyện này.” - Mita Khosali

(Để đảm bảo văn phong trôi chảy và rõ ràng, nội dung phỏng vấn đã được biên tập lại.)

Dựa trên các tài liệu lưu trữ và hồi ức gia đình, cư sĩ Thant Myint-U đã viết nên một cuốn hồi ký vô cùng cảm động về cuộc đời ông nội của mình. Ảnh: Gabriela Ruiz

PassBlue: Là một nhà sử học, làm thế nào bạn kết hợp những ký ức cá nhân với nghiên cứu tư liệu lưu trữ, tạo sự cân bằng giữa kết nối cảm xúc và tính

*nghiêm túc trong học thuật, để mang đến cho chúng ta một hành trình **lịch sử** phong phú như vậy?*

Thant Myint-U: Cuốn sách của tôi gần như hoàn toàn dựa trên tài liệu lưu trữ và các phương tiện truyền thông đương đại. Kho lưu trữ của Liên Hợp Quốc không chỉ lưu giữ hồ sơ chính thức của ông nội tôi, Cư sĩ U Thant mà còn cả hàng nghìn tài liệu cá nhân của ông, được gia đình tôi hiến tặng cho Liên Hợp Quốc sau khi ông từ giả trần gian (năm 1974). Tôi cũng tham khảo rộng rãi từ Kho lưu trữ Cơ quan an ninh Quốc gia Hoa Kỳ, bao gồm hàng trăm giờ băng ghi âm từ Thư viện Tổng thống thứ 35 của Hoa Kỳ, John F. Kennedy, Thư viện Tổng thống thứ 36 của Hoa Kỳ, Lyndon B. Johnson và các Thư viện tổng thống khác của Hoa Kỳ, cũng như các tài liệu từ kho lưu trữ chính thức ở một số quốc gia khác. Những ký ức cá nhân của tôi về ông nội tôi khá mơ hồ. Những ký ức này, cùng với hồi ức của mẹ tôi, đã giúp tôi xây dựng nên bức tranh về cuộc sống gia đình của ông nội tôi, Cư sĩ U Thant. Là một nhà sử học người Miến Điện, tôi cũng liên hệ hành động và động cơ của ông nội tôi với những trải nghiệm trước khi đến New York, Hoa Kỳ và môi trường thuộc địa mà ông đã sống trong phần lớn cuộc đời mình. Tôi đã cố gắng thể hiện sự đồng cảm tối đa trong khi vẫn đảm bảo rằng bài viết của tôi dựa chắc chắn vào bằng chứng tài liệu.

PassBlue: *Vai trò của Tổng thư ký Liên Hợp Quốc đã thay đổi như thế nào kể từ khi ông nội của bạn đảm nhiệm chức vụ này? Trong quá trình nghiên cứu, bạn có phát hiện điều gì khiến bạn ngạc nhiên không, chẳng hạn như cách ông ấy hiểu về vai trò của mình?*

Thant Myint-U: Ngay từ ngày nhậm chức Tổng thư ký **Liên Hợp Quốc**, ông nội tôi, Cư sĩ U Thant đã quyết tâm trở thành một Tổng thư ký năng động. Những sáng kiến quan trọng nhất của ông được thực hiện mà không cần sự cho phép của Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc hay Đại Hội đồng Liên Hợp Quốc là một trong sáu cơ quan chính của hệ thống Liên Hợp Quốc, là cơ quan đại biểu, thảo luận và xây dựng chính sách của Liên Hợp Quốc. Ông đã vun đắp mối quan hệ thân thiết với các nhà lãnh đạo chính trị hàng đầu thời bấy giờ, từ Tổng thống thứ 35 của Hoa Kỳ John F. Kennedy và Bí thư thứ nhất Đảng Cộng sản Liên Xô Nikita Khrushchev đến Thủ tướng đầu tiên của Ấn Độ Pandit Nehru và Tổng thống Pháp thứ 18 Charles de Gaulle. Một thử thách quan trọng ban đầu đối với ông là cuộc khủng hoảng Congo. Trong cuộc khủng hoảng này, ông đã có lập trường cực kỳ cứng rắn: huy động hơn 20.000 quân quốc tế, được trang bị lực lượng thiết giáp và máy bay chiến đấu, và đánh bại dứt khoát lực lượng theo chủ nghĩa da trắng thượng đẳng ở vùng ly khai Katanga.

Ông nhận thức sâu sắc thời khắc lịch sử mà mình đang sống và cách Liên Hợp Quốc có thể ngăn chặn và chấm dứt chiến tranh. Đồng thời, ông đã dám thách thức chính phủ Mỹ, giữ vững lập trường này trong suốt cuộc chiến tranh Việt Nam kéo dài nhiều năm. Ông đã nhiều lần nỗ lực làm trung gian hòa giải giữa Washington và Hà Nội, nhưng đều không thành công. Tuy nhiên, ông đã tìm thấy một vai trò quan trọng hơn: trình bày một phân tích công bằng và có nguyên tắc về cuộc chiến cho các nhà lãnh đạo thế giới và công chúng. Phân tích này hoàn toàn trái ngược với quan điểm phổ biến của Mỹ vào thời điểm đó. Ông chủ trương những biện pháp rất cụ thể, sau này nhận được sự hưởng ứng từ các phong trào hòa bình trên toàn thế giới, cũng như các nhân vật như nhà hoạt động dân quyền người Mỹ, Mục sư Martin Luther King Jr. và Thượng nghị sĩ Hoa Kỳ từ New York, chính trị gia người Mỹ Robert Kennedy, cùng nhau thúc đẩy sự hòa giải thông qua đàm phán.

PassBlue: Ông nội của bạn sống trong thời đại mà thế giới đứng trên bờ vực chiến tranh hạt nhân, và cán cân quyền lực trong Chiến tranh Lạnh đã thay đổi với sự gia nhập của một số quốc gia châu Phi và châu Á vào Liên Hợp Quốc. Ông của bạn đã mở ra một kỷ nguyên mới. Bạn thấy điểm tương đồng nổi bật nhất giữa thời đại của ông của bạn và những thách thức mà trật tự dựa trên luật lệ ngày nay đang phải đối mặt là gì?

Thant Myint-U: Chúng ta thường xem vài thập kỷ đầu tiên của Liên Hợp Quốc là thời kỳ Chiến tranh Lạnh, và sự đối đầu giữa Mỹ và Liên Xô ở châu Âu thực sự suýt dẫn đến thảm họa hạt nhân. Tuy nhiên, một sự phát triển quan trọng hơn vào thời điểm đó là sự chuyển đổi từ hàng thế kỷ chủ nghĩa đế quốc châu Âu sang hệ thống quốc tế bao gồm các quốc gia có chủ quyền. Đây là kết quả của hàng thập kỷ đấu tranh giải phóng, và Liên Hợp Quốc, ngay từ khi thành lập, đã là trung tâm của cuộc đấu tranh vì một trật tự thế giới mới. Nhiệm kỳ của ông nội tôi, Cư sĩ U Thant tại Liên Hợp Quốc đánh dấu sự củng cố của một hệ thống mới được định hình bởi các quốc gia châu Á và châu Phi đang nổi lên. Nói cách khác, Liên Hợp Quốc là chiến trường giữa những người khao khát một thế giới hòa bình không có phân biệt chủng tộc và ách thống trị thực dân, và những người vẫn còn cố chấp trong tư duy cũ đã dẫn đến hai cuộc chiến tranh thế giới. Chúng ta cần xem xét lại lịch sử này để hiểu rõ hơn về thế giới ngày nay.

PassBlue: Khi ông U Thant tiếp quản Liên Hợp Quốc năm 1961, tổ chức này đang gặp khó khăn về tài chính và thiếu uy tín trong cuộc khủng hoảng Congo. Cuộc khủng hoảng này kéo dài từ năm 1960 đến năm 1965, trong thời gian đó, sau khi giành độc lập từ Bỉ, Cộng hòa Congo rơi vào nội chiến, với các tỉnh Katanga và Nam Kasai ly khai. Cuộc nội chiến này biến thành một cuộc chiến tranh ủy nhiệm giữa các cường quốc. Cuối cùng, cuộc khủng hoảng dẫn đến

việc thành lập lực lượng gìn hòa bình của Liên Hợp Quốc, và Congo sau đó đã thống nhất dưới thời Tổng thống của nước Cộng hòa Dân chủ Congo Joseph Mobutu. Ông nội của bạn đã trở thành nhân vật chủ chốt như thế nào trong việc thay đổi tình hình, giải quyết cuộc khủng hoảng tên lửa Cuba và chấm dứt sự chia cắt của Katanga?

Thant Myint-U: Đối với các cường quốc thực dân châu Âu, cuộc khủng hoảng Congo đã thử thách khả năng thống trị của châu Âu trong thời kỳ hậu đế quốc. Đối với các quốc gia mới giành độc lập ở châu Á và châu Phi, tình hình lại hoàn toàn trái ngược, thử thách xem độc lập có nghĩa là độc lập thực sự hay chỉ là sự can thiệp và tiếp tục bóc lột kinh tế. Ông nội tôi, Cư sĩ U Thant tập trung nỗ lực vào việc vun đắp các mối quan hệ cấp cao với Washington và Moscow để đảm bảo quyền tự do sử dụng vũ lực áp đảo nhằm đàn áp phong trào ly khai Katanga được Bỉ hậu thuẫn. Cuộc khủng hoảng tên lửa Cuba đặt ra một thách thức hoàn toàn khác.

Như độc giả của cuốn sách này sẽ thấy, ông nội tôi, Cư sĩ U Thant đã tham gia vào một loạt các hoạt động ngoại giao tích cực, cả công khai và bí mật, bao gồm chuyến đi đến thủ đô Havana để gặp Bí thư thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Cuba Fidel Castro, tất cả đều rất quan trọng để giảm bớt bế tắc hạt nhân.

Liên Hợp Quốc, vốn đang trên bờ vực sụp đổ vào năm 1961, không chỉ tồn tại mười năm sau khi ông nội tôi, Cư sĩ U Thant từ chức, mà còn chuyển mình thành công trở thành thể chế toàn cầu thực sự đầu tiên trong lịch sử nhân loại.

PassBlue: *Danh thơm tiếng tốt của U Thant thường xuyên xuất hiện trên các bản tin. Ông có mối quan hệ thân thiết với nhiều người nổi tiếng thuộc mọi lĩnh vực, đã tổ chức nhiều sự kiện xã hội và rõ ràng là rất am hiểu về nghệ thuật. Bạn có thể nói về một khía cạnh ít được biết đến hơn của ông ấy không?*

Thant Myint-U: Ông nội tôi, **Cư sĩ** U Thant là mẫu người đối ngoại, thích giao lưu, tiếp đãi khách và kết bạn mới. Trong hơn mười năm, tổng thời gian nghỉ phép của ông chưa đến một tuần. Điều này một phần là do áp lực công việc, nhưng ngay cả khi cuối cùng ông đến vùng Caribbean (theo lời khuyên của bác sĩ), ông cũng chỉ ở lại hai ngày trước khi cảm thấy nhàm chán. Ông tự coi mình là một cư sĩ và siêng năng thực hành chủ nghĩa Khắc kỷ mỗi ngày. Ông cũng là người hài hước, thích kể chuyện cười và giao thoại, xem phim hài và các chương trình trò chuyện ở nhà sau giờ làm việc. Tôi tin rằng ông có một sự hiểu biết sâu sắc về sự phi lý của cuộc sống. Ông có một tính cách thoải mái và dễ chịu. Như độc giả của cuốn sách của tôi sẽ thấy, trong những năm cuối đời làm việc tại Liên Hợp Quốc, ông đã phát triển một mối quan tâm mạnh mẽ đến UFO

(Unidentified flying object - vật thể bay không xác định).

PassBlue: *U Thant là một người hiền lành và khiêm tốn, nhưng ông lại sở hữu ý chí kiên định và niềm tin vững chắc. Với sự kính trọng mà ông nhận được từ Tổng thống thứ 35 của Hoa Kỳ John F. Kennedy, Bí thư thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Liên Xô Khrushchev và các nhà lãnh đạo thế giới khác, tại sao những thành tựu của ông lại bị thế giới lãng quên?*

Thant Myint-U: Tôi tin rằng đây là câu hỏi dành cho người đọc trả lời. Phần này liên quan đến Việt Nam, một phần đến xung đột Ả Rập-Israel, và một phần đến sự phân biệt chủng tộc mà ông nội tôi, Cư sĩ U Thant Phải chịu đựng với tư cách là người ngoài cuộc. Nhưng có một lý do cơ bản hơn, và có lẽ đáng ngạc nhiên hơn. Chúng ta không nhớ đến ông nội tôi, Cư sĩ U Thant, cũng như không nhớ toàn cảnh về sự kết thúc của đế chế; một hệ thống quốc tế mới, với Liên Hợp Quốc là kiến trúc sư của hòa bình toàn cầu, không chỉ được thiết lập mà còn đạt được thành công to lớn, nhưng những lý do cho sự phá hủy có chủ đích của nó cũng bị lãng quên. Ngày nay, chúng ta thấy chiến tranh đang hoành hành ở Ukraine, Trung Đông, Sudan và những nơi khác, vũ khí hạt nhân lan tràn, và thậm chí đối mặt với nguy cơ một cuộc chiến tranh hạt nhân mới, và chúng ta không thể không tự hỏi: Tại sao tất cả những điều này lại xảy ra?

Câu chuyện của ông nội tôi, Cư sĩ U Thant chỉ là một phần của một câu chuyện lớn hơn và chúng ta đang phải trả giá đắt cho điều đó trong khi lại quên đi câu chuyện này.

Đôi nét về tác giả

Bà Mita Hosali là Phó Giám đốc Ban Thông tin và Truyền thông Liên Hợp Quốc, phụ trách mảng Tin tức và Nội dung, bộ phận sản xuất nội dung chính của Vụ Truyền thông Toàn cầu Liên Hợp Quốc. Dưới sự lãnh đạo của bà, UN News, dịch vụ tin tức đa phương tiện hàng đầu của Liên Hợp Quốc (tích hợp các thương hiệu hiện có của Trung tâm Tin tức Liên Hợp Quốc và Đài phát thanh Liên Hợp

Quốc), cung cấp tin tức bằng 10 ngôn ngữ, bao gồm các hoạt động của Liên Hợp Quốc trên toàn thế giới bằng sáu ngôn ngữ chính thức của Liên Hợp Quốc cũng như các thứ ngôn ngữ Kiswahili, tiếng Bồ Đào Nha, tiếng Hindi và tiếng Urdu.

Bà Mita Hosali giám sát việc ra mắt các podcast của Liên Hợp Quốc, bao gồm podcast về hành động khí hậu “The Lid is on”, loạt podcast về bình đẳng giới “No Denying It” và loạt podcast về bình đẳng giới “AmplifyHER”, tất cả đều có sẵn trên iTunes, Spotify và SoundCloud. Bà cũng giám sát việc sản xuất các chương trình video của Liên Hợp Quốc cho truyền hình và phương tiện truyền thông kỹ thuật số, bao gồm các video tin tức và nội dung video trên mạng xã hội. Các chương trình tin tức và video của Liên Hợp Quốc có giao diện kỹ thuật số và có thể truy cập thông qua nền tảng mạng xã hội @UNNews, kênh YouTube UN Stories và ứng dụng UN News.

Bà Mita Hosali đã triển khai các biện pháp quản lý thay đổi mạnh mẽ để định hình lại phương pháp sản xuất nội dung của Liên Hợp Quốc nhằm đáp ứng thói quen tiêu dùng đang thay đổi, đồng thời vẫn đáp ứng nhu cầu của khán giả sử dụng các phương tiện truyền thông truyền thống.

Trước đây, bà từng làm việc trong lĩnh vực truyền thông chiến lược thuộc các nhóm dưới sự chỉ đạo các vị Tổng thư ký Ban Ki-moon và Kofi Annan.

Bà mang quốc tịch Ấn Độ và có bằng Thạc sĩ Quan hệ Quốc tế từ Đại học Yale và bằng Cử nhân Khoa học Chính trị từ Trường Kinh tế Luân Đôn (London School of Economics). Bà thông thạo các ngôn ngữ Anh, tiếng Pháp, tiếng Tây Ban Nha và hai ngôn ngữ Ấn Độ là tiếng Hindi và tiếng Bengali.

Bà Mita Hosali giữ vai trò điều phối viên đa ngôn ngữ của bộ ngành, và bà vô cùng tự hào khi có một đội ngũ đa dạng, đa ngôn ngữ đến từ hơn 45 quốc gia khác nhau. Bà đã từng đảm nhiệm nhiều vị trí trong lĩnh vực vận động bình đẳng giới và giải quyết xung đột, và luôn kiên định với cam kết về sự đa dạng, Công bằng và Hòa nhập.

Tác giả: **Mita Hosali**/Viết dịch: **Sa môn Lê Văn Phước**

Nguồn: passblue.com